Torah from Around the World

Elke dag blij zijn is een belangrijke mitswe.

Rabbi Nachman van Breslov

Sjabbat 7 oktober 2023/ 22 Tisjrie 5784, Simchat Tora, Dewariem 33:1 - 34:12

	Tanach blz. 424 - 427
2de sefer:	Beresjiet 1:1 - 2:3
	Tanach blz. 3 - 5
3de sefer:	Wajikra 23:33 - 38
	blz. 247 - 248
Haftara:	Jehosjoea 1 : 1 - 9
	Tanach blz. 431
Vertaler:	Benjamin Cohen

Commentaar*: **Rabbijn Oren J. Hayon** is de Greenstein Family Executive Director aan de Universiteit van Washington Hillel in Seattle, Washington. Hij is lid van de raad van toezicht van de Central Conference of American Rabbis.*

Oorspronkelijke Engelse tekst

De dood van Mosjé, de adem van God

De dood sluit alles: maar iets vóór het einde,
Enig werk van nobel belang, kan wellicht nog worden gedaan,
Niet onwaardig voor mannen die streden met Goden.
(Alfred, Lord Tennyson, 'Ulysses', Gedichten, deel 2, 1842)

* * *

Vóór de geboorte van vrijwel elk belangrijk mannelijk personage in de Tenach worden er buitengewone verhalen verteld over hoe hij ter wereld kwam. Maar in het geval van Mosjé gaan de wonderverhalen niet over zijn geboorte, maar over zijn dood. Het Bijbelse tafereel waarin de dood van Mosjé wordt verhaald, is niet alleen opmerkelijk vanwege zijn dramatische kracht, maar ook omdat het troost en zegen biedt tezamen met zijn treurige lading.

Zoals hij in het verleden heeft gedaan (zie bijvoorbeeld Sjemot 15:1-19 in de sidra *Besjalach* en Dewariem 32:1-43 in de sidra *Haäzinoe*), reageert Mosjé op een hoogtepunt van emotionele intensiteit door poëzie te reciteren. Maar de opening van de laatste sidra van de Tora, *Wezot Habracha*, herinnert ons eraan dat dit gedicht niet louter bedoeld is als een esthetisch effect; het komt om zegen te brengen aan de gemeenschap van Jisraëel. "Dit is de zegen", begint de sidra, "die Mosjé, de godsman, uitsprak over de stammen van Jisraëel, voor hij stierf." (Dewariem 33:1)

Na deze inleiding slaat Mosjé meteen aan het dichten, waarbij hij Gods krachtige aanwezigheid beschrijft en dankbaar Gods liefde en zorg voor Jisraëel prijst. Maar na twee verzen verandert de stemming van het gedicht abrupt. Opeens wordt het duidelijk dat Mosjé niet langer de woorden van zijn eigen gedicht uitspreekt – nu doen de Jisraëlieten dat. Plotseling begint het gedicht naar Mosjé in de derde persoon te verwijzen: "Mosjé gaf ons de Leer als het erfgoed van de gemeente van Jaäkov." (Dewariem 33:4)

Op dat nauwelijks waarneembare moment heeft het karakter van Mosjé een onzichtbare en onomkeerbare grens overschreden. Zijn identiteit als politiek leider van een lastig en ondankbaar volk is nu overschaduwd door zijn identiteit als Mosjé Rabbenoe – de mythische en meesterlijke leraar Mosjé. De Talmoed herkende wellicht de betekenis van deze transformatieve fase in de ontwikkeling van het karakter van Mosjé, en leert ons dat de woorden van dit vers de eerste woorden zouden moeten zijn die een kind uit de Hebreeuwse Bijbel leert:

Zodra een kind kan spreken, moet zijn ouder hem Tora leren. En wat betekent 'Tora'? Rav Hamnuna zei: Het vers "Mosjé gaf ons de Leer als het erfgoed van de gemeente van Jaäkov." (Babylonische Talmoed, Soeka 42a)

Rav Hamnuna dringt er bij ons op aan om de woorden van Mosjé in de monden van zelfs onze jongste kinderen te leggen. De adem van Mosjé wordt op deze manier de adem van de gehele mensheid; zijn woorden worden onze woorden. De verschuiving van de poëtische stem in Dewariem 33:4 legt het verbazingwekkende proces van spiritueel buikspreken bloot, waardoor we, elke keer dat we onze mond openen, verbaasd zijn wanneer we merken dat de woorden van Mosjé eruit tuimelen.

Salman Rushdie heeft met niet geringe vreugde geschreven dat ‘de mens een dier is dat verhalen vertelt... het enige wezen op aarde dat zichzelf verhalen vertelt om te begrijpen wat voor soort wezen het is’ (Salman Rushdie, The Best American Short Stories [New York: Houghton Mifflin, 2008], p. xvi). Misschien wel het meest trots onder de 'verhalen vertellende dieren', genieten wij Joden van het weven van identiteit door het vertellen van verhalen. De Joodse identiteit, verhaal en zegen zijn gevlochten tot een sprankelende band van Möbius, eindeloos vlechtend.

Wanneer Mosjé uiteindelijk sterft, vertrekt zijn ziel *al pi Adonai* (letterlijk: "door Gods mond" (34:5)). Van mond tot mond wordt de adem van Mosjé naar binnen gezogen en opgenomen in de adem van God. Teder ademt God Mosjé's laatste adem in en pauzeert dan. Wanneer we opnieuw beginnen met ons cyclisch lezen van de Tora, ademt God uit, Adam's neusgaten vullend en leven gevend aan de hele schepping.

In de Tora wordt Mosjé nooit een ‘profeet’ genoemd, behalve in deze sidra (34:10). Zijn profetie wordt pas bevestigd en werkelijkheid gemaakt als we weten dat de adem van Mosjé voor altijd door de longen en lippen van Israël zal stromen. Zijn woorden wekken ontzag en inspireren ons niet alleen vanwege hun kracht en inzicht, maar ook omdat we zijn adem delen. Dit is dus de wonderlijke manier waarop we troost vinden na de dood van Mosjé. Ieder jaar sterft hij opnieuw, maar jaar na jaar gaan zijn woorden steeds verder voor ons open met steeds groter gewicht en wijsheid.

* * *

Wat we in een zeeschelp horen is niet de oceaan. In plaats daarvan horen we het omgevingsgezoem van al het leven om ons heen, naar binnen gesluisd door de schelp en zich vermengend in een glorieus tumult. Zelfs het geruis van ons eigen bloed dat al stromend zingt, zout, fel en levend, doet mee aan het schuimige gefluister. Duizend kleine donderslagen brullen samen en herinneren ons aan de golven die de schelp naar onze hand droegen. Het besef dat we leven, dat we nog ademen, herinnert ons eraan dat we allemaal worden voortgestuwd door de Bron-van-Alles die nadrukkelijk in ons stroomt.

Wij zijn klein, maar de adem van Mosjé is in ons. En dus worden we, net als Tennyson's Ulysses, oud maar ongetemd, voortgedreven door wat gestaag in ons binnenste klopt.

Hoewel er veel wordt genomen, blijft er veel; en hoewel
Wij nu niet meer die kracht zijn die vroeger
Aarde en hemel bewoog, dat wat we zijn, zijn we, -
Eén even krachtig temperament van heroïsche harten,
Zwak gemaakt door tijd en lot, maar sterk in wil
Te streven, te zoeken, te vinden en niet toe te geven.
(Alfred, Lord Tennyson, 'Ulysses', Gedichten, deel 2, 1842)

Dat wat we zijn, zijn we. Wij zijn Jisraëel: ontdekkingsreizigers, pelgrims, allen zwervers. We harnassen onze navigator-harten en wijden ons wederom aan het werk van ons volk.

Een Tora-lezing van een jaar is nu voltooid. We spreken samen, met nederigheid en hoop, de eeuwenoude mantra uit van vervulling en hernieuwde vastberadenheid: *Chazak, chazak, wenitchazek*, "Kracht, kracht, laten we elkaar krachtiger maken."

Laat ons krachtig zijn en laten we elkaar krachtiger maken op eindeloze reizen door de Tora: strevend, zoekend en vindend. En laten we elkaar altijd voorwaarts vergezellen, onze zeilen en onze liederen gevuld met de adem van God.